

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: СОЦИОЛОГИЈА
СТУДИЈСКИ ПРОГРАМ: РАЗРЕДНА НАСТАВА-ПРВА ГОДИНА
ВЕЖБЕ ПО РАСПОРЕДУ: ПОНЕДЕЉАК, УТОРАК 06.04.2020; 07.04.2020
САРАДНИК У НАСТАВИ: МАС Невена Настић

33. ПОЈАМ, НАСТАНАК И УЛОГА ПОЛИТИКЕ У ДРУШТВУ

Политика је управљање јавним пословима.

Израз политика, је до грађанских револуција у 17 и 18 веку, означавао унутрашњи поредак, унутрашњу политику, али у 19 и 20 веку политика је означавала јавну делатност на свим нивоима – од локалног и регионалног до државног и међународног.

Истовремено, изразом политика означавају се различите области јавне делатности – привредна политика итд.

У социологији израз политика користи се у два значења. У првом, ширем смислу политика означава усмеравање људске делатности у правцу остваривања одређених циљева у разним сферама друштвеног живота – економији, образовању, култури... Други, схватање политике у ужем смислу, где се политиком означава усмеравање друштвених односа и управљање државним пословима првенствено помоћу државне власти.

Политика настаје још у првим људским заједницама када су се заједнички послови обављали јавно. Још од тада политика се у изворном смислу везује за *полис*, први облик политичке заједнице. У античком свету политика је представљала остварење идеја највишег добра, правде и опште користи.

У развоју људског друштва политика је све више добијала на значају инструментализујући своју моћ кроз државу, која је нагло ојачала преузимајући многобројне друштвене функције.

Створене су и посебне друштвене организације које се баве политиком – политичке странке, као и посебни слојеви људи којима је политика професија – политичари. Политика је постала и предмет посебне друштвене науке – науке о политици.

У средњем веку политика није јавна ствар, јер подручје политичког функционише по моделу приватног. У краљевству (држави), земљопоседу или домаћинству влада се на исти начин – беспоговорно и силом. Уместо разлике између јавног и приватног истиче се разлика између световног и духовног.

У грађанском друштву долази до разликовања јавног и приватног. Политика постаје ствар државе и односи се на све облике и садржаје утицаја на државу и ограничење државне власти.

Од половине 19 века до данас, обележје политичком животу дају масовне политичке странке и бирократизација државе. Настанком странака политика постаје поље сучељавања интересне репрезентације и стручног управљања, слободарства и манипулације.

Политика представља делатност регулисања свих друштвених односа, односно усмеравања друштвеног живота путем доношења и извршења одлука у заједници о свим пословима који се тичу њеног опстанка, функционисања и развоја.

34. ПОЛИТИЧКА МОЋ И ВЛАСТ

Моћ је способност појединца или групе да оствари сопствене интересе или спровде сопствену вољу, чак иако се други томе противе.

Основни извори моћи су материјално богатство, својина, статус и знање.

Облици моћи разврставају се по два критеријума: а) према поседовању - појединачна моћ и друштвена моћ (организована моћ, моћ организоване групе); и б) према области људске делатности у којој се моћ испољава - најизразитији облици моћи су: економска моћ, политичка моћ, духовна моћ...

Структуру моћи чине: носиоци моћи, убеђивање, материјално богатство, статусни симболи, контрола друштвених норми, доминација и хијерархија тамо где се реализује моћ.

- *Друштвена моћ* је организована моћ, односно моћ организоване групе, организације, нације, класе, сталежа, слоја или укупног друштва.

- *Политичка моћ* је способност да се спроведе одређена политика упркос могућем отпору. То понекад подразумева и директну употребу силе. У политичкој мисли израз *моћ* је први употребио Томас Хобс. Он је указао на два значења моћи: физичко (*potentia*) и политичко (*potestas*). Али, највећа људска моћ, према Хобсу, је моћ државе, коју он одређује као уједињену моћ највећег броја људи.

ПОЛИТИЧКА ВЛАСТ

Политичка власт је институционализована моћ, јер власти нема изван установа, институција и организација.

Политичка власт је основни облик и основ власти у друштву. Постоје и други облици власти у друштву: родитељска, црквена, партијска, власт у друштвеним установама и организацијама.

Државна власт је најмоћнија и најобимнија политичка власт, јер је држава реално највећа и најснажнија политичка организација у савременом друштву.

За структуру политичке власти значајна су три чиниоца: а) стабилност и трајност власти; б) однос оних који владају и који су подвлашћени; и в) узајамни односи између елемената власти.

Основни циљ власти, за оне који владају, је прибављање легитимитета. То значи да власт буде призната као исправна, правична и да се заснива на добрим аргументима. Прибављање легитимитета почива на различитим вредностима и принципима (религиозним, обичајним, моралним, правним и политичким).

Најпознатију типологију легитимне власти дао је Вебер: рационална, традиционална и харизматска власт.

35. ДРЖАВА

Држава је једна од најстаријих и најзначајнијих друштвених творевина. Израз држава користи се у два основна значења. У ужем смислу, овим изразом се назива сам

државни апарат – хијерархијска организација састављена од носилаца државне власти и чиновника који улазе у састав њених различитих органа. У ширем смислу, под државом се подразумева целокупно друштво обухваћено једном државном организацијом.

Основна обележја државе су: а) територија, која има прецизно одређене географске границе до којих се простире државна власт; б) становништво, које насељава одређену територију, поштује успостављену власт и њену политику; и в) суверена власт, као врховна власт на одређеној територији.

Кључно обележје државе је владавина. То је организовано управљање у одређеној заједници. Постоје два основна типа владавине: аутократија и демократија.

Основна карактеристика савремене државе јесте постојање низа органа и институција који врше одређене функције власти. Међу тим органима, од посебног су значаја они којима је поверена законодавна и извршна функција или власт.

У политичком конституисању савремене државе постоје два основна система организације власти који полазе од начела поделе власти на: законодавну, извршну и на судску власт. То су парламентаризам и председнички систем.

Поред ових основних система постоје и разни мешовити и неиздиференцирани системи.

КЛАСИФИКАЦИЈЕ ДРЖАВЕ

У класификацији државе постоји мноштво критеријума, међу којима доминирају: а) према организацији државне власти; и б) према владајућој класи – робовласничка, феудална, буржоаска, пролетерска.

Према организацији државне власти, најчешће се узимају: облик владавине, облик друштвеног уређења и систем организације власти.

Према облику владавине: монархија и република.

Према облику државног уређења: просте (унитарне) и сложене (федерација, конфедерација)

Према организацији власти, на оне: са системом поделе власти и са системом јединства власти.